

12. Кохезия и кохезионна политика на ЕС

1. Икономическа, социална и териториална кохезия
2. Правна и икономическа обосновка на кохезионната политика
3. Кохезионна политика на национално ниво
4. Кохезионна политика на регионално ниво
5. Механизъм за свързване на Европа

По т. 1

А) Дефиниция на понятието кохезия

За първи път “cohesion” се появява през 17-ти век в научни изследвания. Има латински корен.

Във физиката кохезията е междумолекулярна сила на привличане, която държи молекулите на дадена субстанция заедно.

Междумолекулярните сили действат и между молекули от различни субстанции, тогава привличането се нарича адхезия (adhesion).

По т. 1

За първи път “cohesion” се появява през 17-ти век в научни изследвания. Има латински корен. Във физиката кохезията е междумолекулярна сила на привличане, която държи молекулите на дадена субстанция заедно. Междумолекулярните сили действат и между молекули от различни субстанции, тогава привличането се нарича адхезия (adhesion).

През ХХ в. се появява понятието “социална кохезия”. По аналогия с използването в химията и физиката, терминът означава наличието на сила, която обединява (държи заедно) социалните групи в дадено общество, които се различават по етнос, раса, пол и т. нат.

В условията на европейската интеграция понятието “кохезия” се използва като определение за единението (сцеплението, вътрешното притегляне), което съществува между отделните части на Общността. Това единение най-добре се изразява на английски с друг един термин – single. Ето защо понятието “single economic area” или “single internal market” е по-висша форма на интеграция от митническия съюз, при който имаме обединен пазар “common market”.

Трябва да се прави разлика между термините „кохезия“ и „конвергенция“. Кохезията показва сходство на структурите (икономическа, социална, етническа и т. нат.), конвергенцията – сходство на процесите (цикъл на развитието на БВП и т. нат.).

Б) Икономическа кохезия

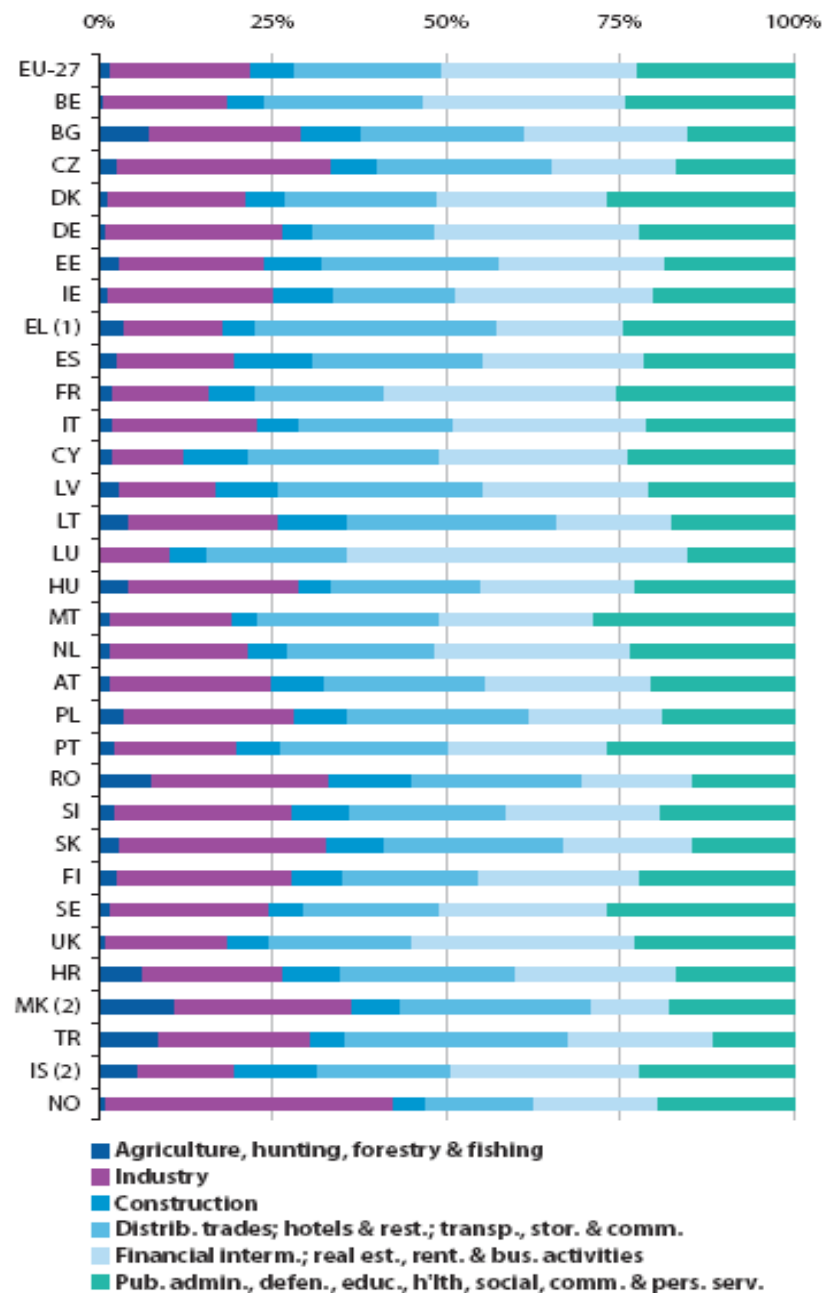
При европейската интеграция “икономическа кохезия” означава постигането на **еднородна структурата на икономиката** на отделните държави-членки и региони, което позволява на европейската икономика да действа като **единен организъм**.

Равнището на икономическата кохезия може да се определя чрез следните параметри:

- **Структура** на икономиката (БВП, добавената стойност);
- **Структура** на сектора на услугите;
- **Структура** на обработващата промишленост;
- **Структура на експорта (експортна специализация)** и др.

Колкото по-голямо е сходството по тези показатели между отделните национални части на европейската икономика, толкова по-голяма е кохезията между тях и съответно единението (сцеплението) в рамките на единното икономическо пространство.

Figure 2.2: Breakdown of value added, 2008
(% share of total value added)

На графиката с различни цветове са показани последователно дяловете на:

- ❖ селското стопанство;
- ❖ промишлеността;
- ❖ строителството;
- ❖ услугите, свързани с материалното производство – търговия, транспорт, туризъм;
- ❖ услугите с нематериална ориентация – банкови услуги, застраховане, недвижима собственост, бизнес услуги;
- ❖ административните, образователните услуги, здравеопазването.

Личат както приликите, така и различията. Например делът на селското стопанство в България и Румъния е 7-8%, докато в Германия, Великобритания, Белгия и други страни е 1-2%. Делът на финансовите услуги във Великобритания, Франция, Белгия, Ирландия е около 25% от БМП, докато в Румъния, Полша, Словакия, Чехия е 10-15%.

Има неразделна връзка между свободното движение на факторите на производство, икономията от мащаба на производството, вътрешноотрасловата специализация и икономическата кохезия.

Най-силна е икономическата кохезия в интеграционното ядро на ЕС, което обхваща Западна Европа, скандинавските страни и част от Централна Европа (Австрия, Чехия, Словения, Хърватия).

Това ядро става все по кохерентно в процеса на интеграцията и нарастването на вътрешноотрасловата специализация.

Благодарение на свободното движение на капитал и работна сила, както и в резултата на кохезионната политика и другите общи мерки на ЕС, нараства и икономическата кохезия в цялото единно икономическо пространство на ЕС, но по-бавно - това се нарича “догонващо развитие”.

Б) Социална кохезия

Социалната кохезия е функция на икономическата кохезия. Колкото по-голяма е икономическата кохезия и е по-сходна структурата на икономиките на две страни, толкова по-сходна е и структурата на доходите.

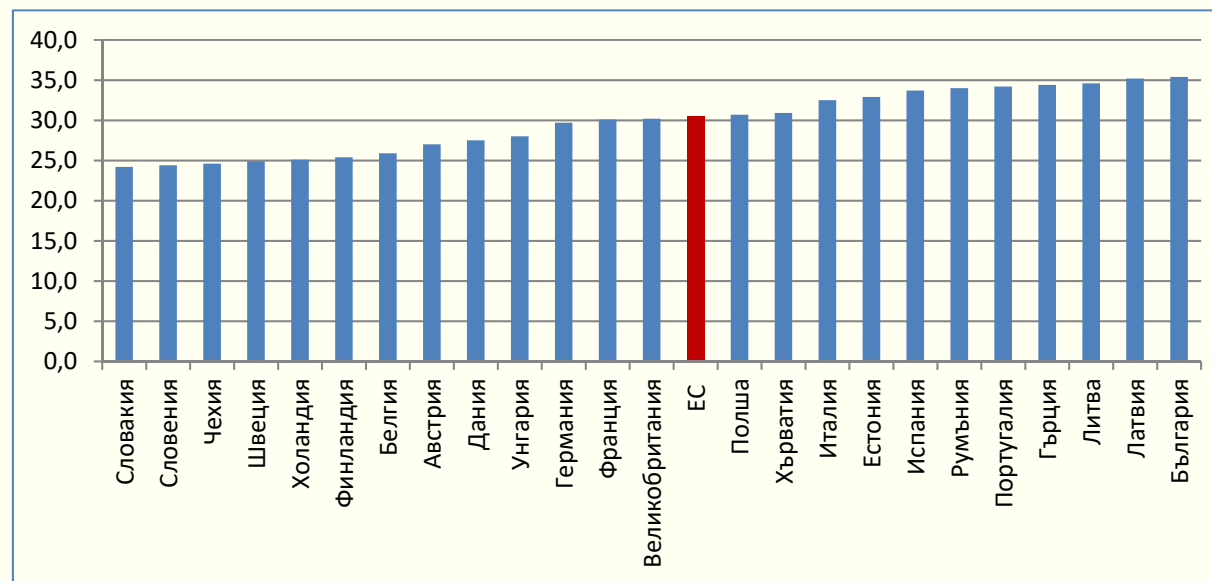
Има относителни и абсолютни показатели, с които може да се измерва равнището на социалната кохезия.

Има относителни и абсолютни показатели за измерване на социалната кохезия.

Относителните показатели са свързани със степента на равномерност при разпределението на доходите.

Индексът Gini измерва степента, в която разпределението на доходите или на разходите между отделните индивиди или домакинства в рамките на една икономика се отклонява от едно хипотетично свършено равномерно разпределение.

Колкото по-близо е индекса до нулата, толкова, по равномерно е разпределението, колкото по-близо до 100, толкова по-неравномерно.

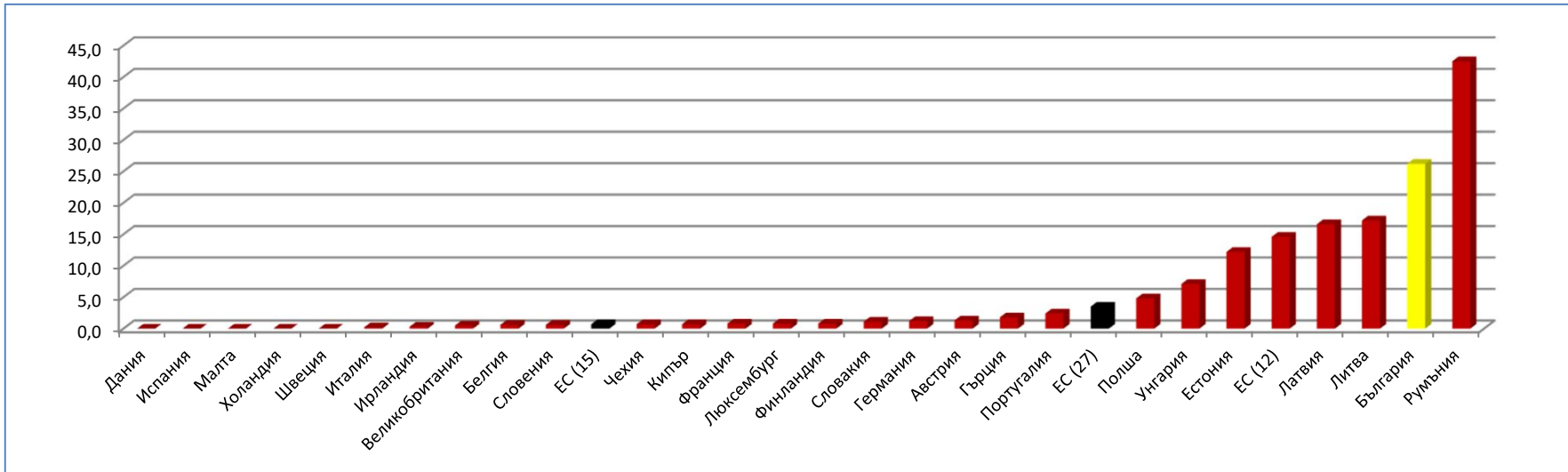
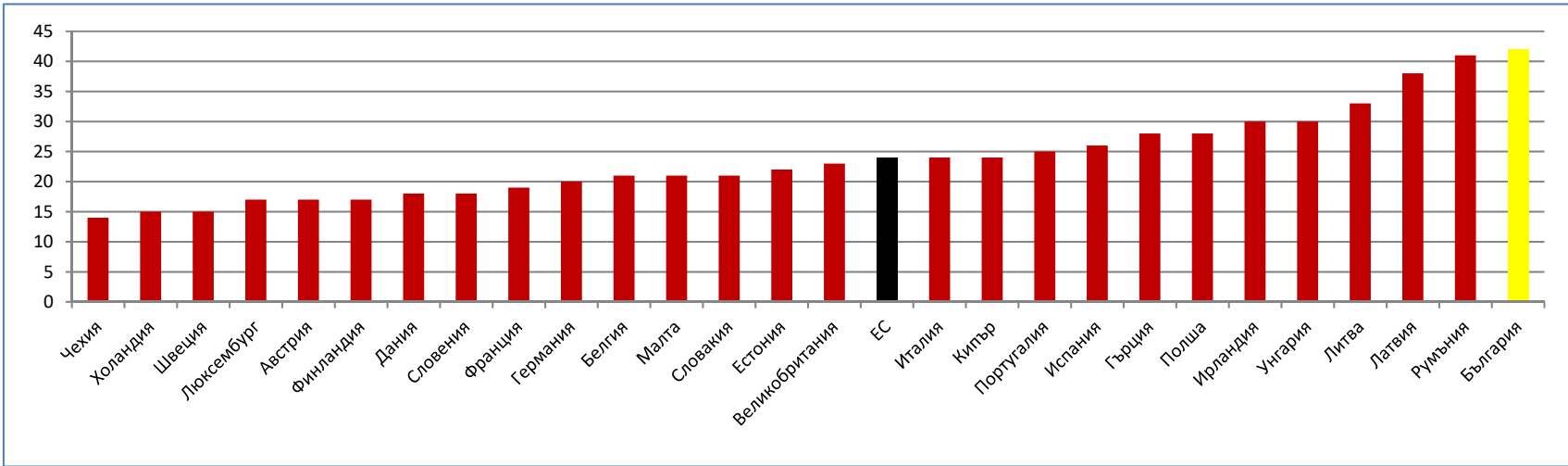
Друг относителен показател е този за относителната бедност. Той показва делът на домакинствата, които имат доходи под 40% от средните за домакинствата в съответната страна. Той прилича на индекса Gini. Проблемът на тези индекси е, че те сравняват данни в рамките на една отделно взета национална икономика, а големите различия са между различните национални икономики.

Ето защо за предпочитане са абсолютните показатели за бедността, тъй като там се отразяват различията на съюзно, а не на национално ниво и те са по-големи. За пример на следващия слайд са посочени два показателя:

- Дял (в %) на хората с риск да изпаднат в бедност (горната графика),
- Дял на домакинствата без канализация (долната графика).

Основната маса от индикатори, свързани с абсолютните измерения на социалната кохезия в ЕС, могат да се намерят на сайта на Евростат под рубриката „Условия за живот“ (Living condition), „Материални лишения“ (Material deprivation).

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/income_social_inclusion_living_conditions/data/main_tables

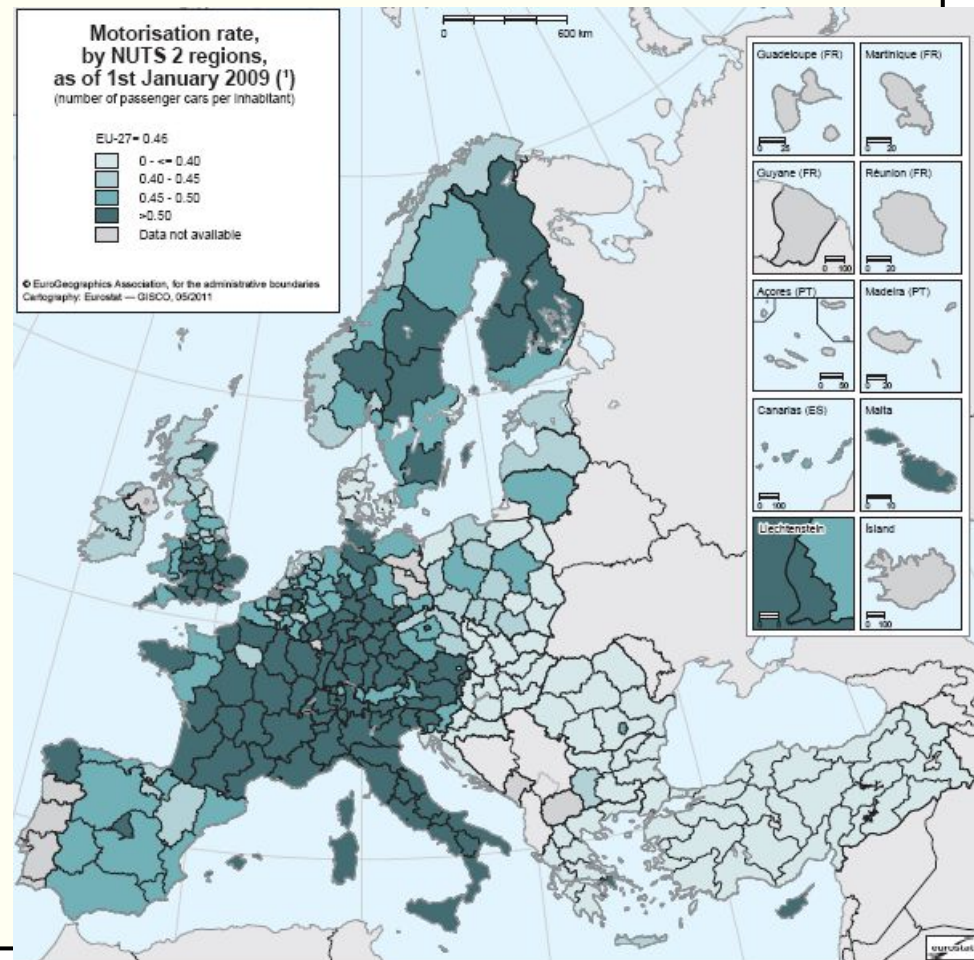

В) Териториална кохезия

Това е понятие, което за първи път е записано като цел на ЕС в Договора за функциониране на ЕС (чл.4). Свързано е с изграждането на единна инфраструктура в следните области – транспорт, (TEN-T), енергийна инфраструктура (TEN-E), обмен на информация и телекомуникации (e-TEN).

Важни показатели за наличието (отсъствието) на териториална кохезия са:

- Моторизация на населението (брой коли на един човек – на картата);
- Плътност на автомагистралната мрежа;
- Плътност на ж.п. мрежата;
- Дължина на ж.п линиите, позволяващи скорост над 120 км.ч.;
- Плътност на газопреносната мрежа;
- Свързаност на системите за пренос на електроенергия и природен газ;
- Покритие с високоскоростен интернет и др.

Автомагистрала в ЕС

	Дължина (км)	Територия (хил. кв. км)	Плътност на мрежата
Холандия	8450	41,5	203,6
Белгия	1763	30,5	57,8
Люксембург	147	2,6	56,5
Словения	747	20,3	36,8
Германия	12813	357,0	35,9
Португалия	2613	92,4	28,3
Кипър	257	9,2	27,9
Испания	13515	504,8	26,8
Дания	1128	43,1	26,2
Италия	6629	301,2	22,0
ЕС (15)	36362	2066	17,6
Австрия	1696	83,9	20,2
Франция	10958	547,0	20,0
ЕС (27)	12654	631	20,1
Великобритания	3673	244,8	15,0
Чехия	729	78,9	9,2
Унгария	858	93,0	9,2
Словакия	391	48,8	8,0
Гърция	871	131,9	6,6
Литва	309	65,2	4,7
ЕС (12)	1468	493	3,0
Швеция	1855	450,0	4,1
Ирландия	269	70,3	3,8
България	418	110,9	3,8
Полша	849	312,7	2,7
Финландия	765	338,4	2,3
Естония	100	45,2	2,2
Румъния	321	238,4	1,3
Латвия	0	64,6	0,0
Малта	0	0,3	0,0

Обобщение за значението на кохезията

Значение за икономиката

- по добро функциониране на единния вътрешен пазар
- по-ниски инвестиционни разходи за фирмите
- по-ефикасно провеждане на единни политики на Съюза (€)
- по-добри глобални търговско-икономически позиции

Значение за политическата интеграция

- окончателно преодоляване на разделението на Европа
- гарантиране на демократичното развитие и правовата държава (европейски и глобален аспект)
- по-голяма тежест в глобалната политика

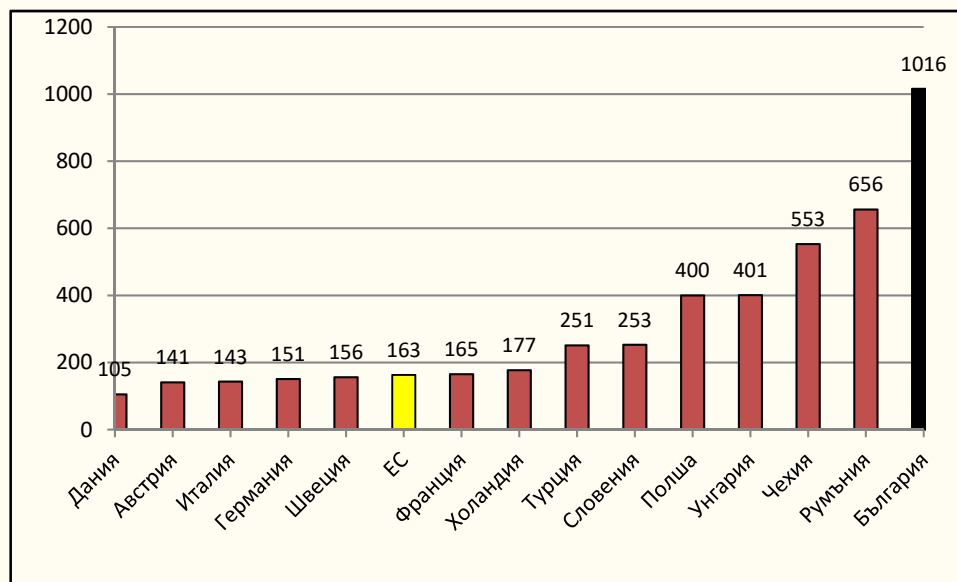
Значение за устойчивото развитие

- единни минимални екологически (и социални) стандарти
- възможност за насърчаване на глобалното устойчиво развитие

3. Кохезионна политика на ЕС на национално ниво

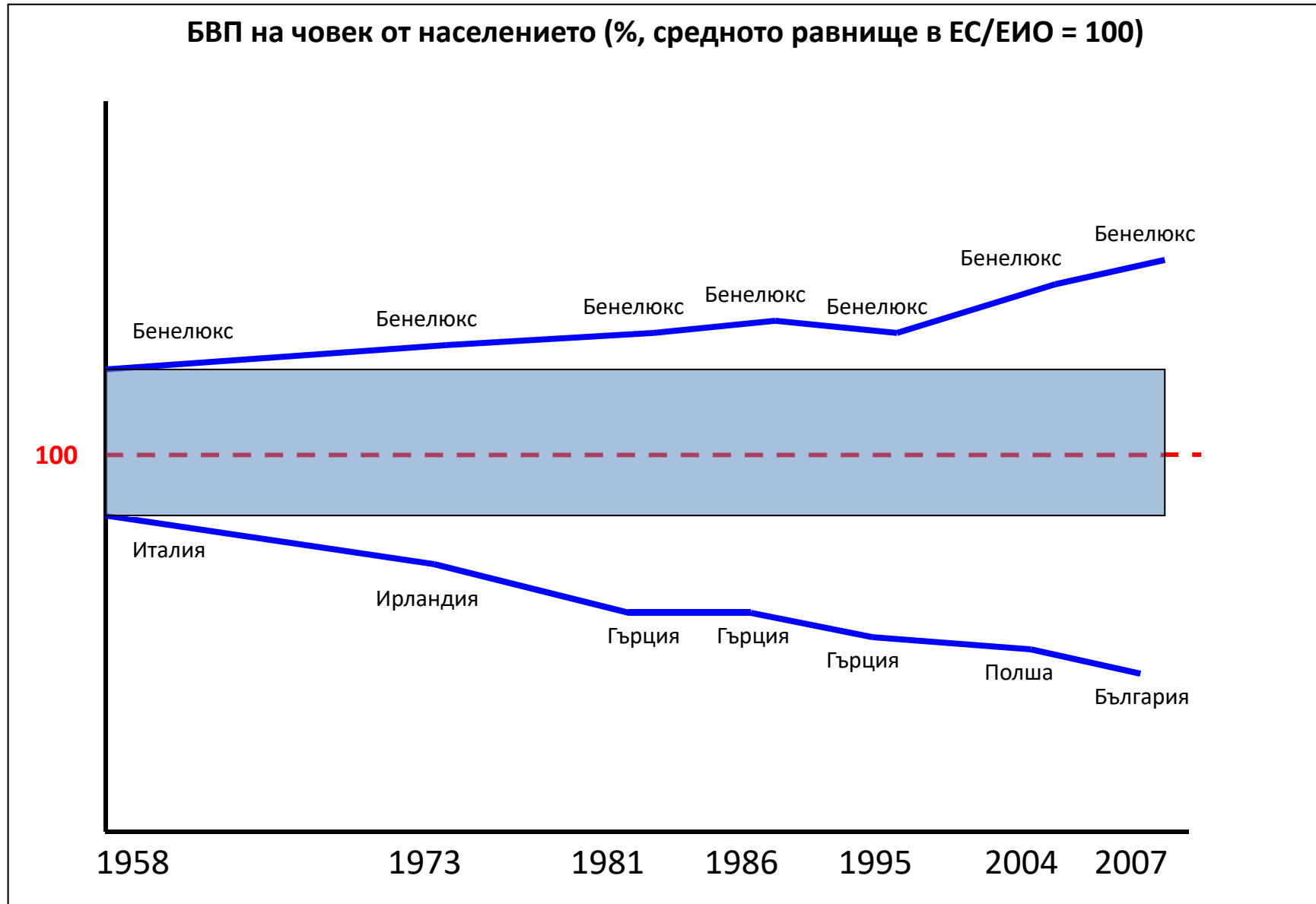
Националната кохезия може да се анализира по различен начин:

- ❑ **БВП на човек от населението.** 2011 г. различията в БВП на ч. от н. варират между 45% от средното за ЕС равнище в България и 274% в Люксембург. Следователно максималната разлика е **около 6 пъти**, Тя намалява, защото през 2007 г. е била **8 пъти**.
- ❑ **Заетостта** варира между 55% в Унгария и Малта и 77% в Холандия при средна за ЕС – 65%. Максималната разлика е **1,4 пъти**.
- ❑ **Трудови доходи (преди данъчно облагане!) на месец през 2011 г.** варират между 4 691 евро в Дания и 383 евро в България. Следователно максималната разлика по този показател **около 12 пъти**, но през 2007 г. е била около **21 пъти**.
- ❑ **Разход на енергия за единица доход (кг нефтен еквивалент на €1000)**

Заетост (%) 2009	
Холандия	77
Дания	76
Австрия, Швеция	72
Германия	71
Великобритания	70
Финландия	69
Словения	68
Чехия	65
ЕС	65
Франция	64
България	63
Латвия, Словакия	61
Испания	60
Полша, Румъния	59
Италия	58
Унгария, Малта	55
Турция	44
Македония	43

Отражение на разширенията на ЕС върху кохезията

4. Кохезионна политика на ЕС на регионално ниво

РЕГЛАМЕНТ (ЕО) № 1059/2003 НА ЕВРОПЕЙСКИЯ ПАРЛАМЕНТ И НА СЪВЕТА от 26 май 2003 година

за установяване на обща класификация на териториалните единици за статистически цели (NUTS)

1. Класификацията NUTS подразделя икономическата територия на държавите-членки, както е определена в Решение 91/450/ЕИО, на териториални единици. Тя дава на всяка териториална единица конкретен код и наименование.

2. Класификацията NUTS е йерархична. Тя подразделя всяка държава-членка на териториални единици NUTS ниво 1, като всяка една се подразделя на териториални единици NUTS ниво 2, като всяка една от тях на свой ред се подразделя на териториални единици NUTS ниво 3.

3. Една конкретна териториална единица обаче може да се класифицира на няколко NUTS нива.

Ако населението на цялата държава-членка е под минималния праг за дадено ниво NUTS, цялата държава-членка е една териториална единица NUTS за това ниво.

1. Съществуващи административни единици в рамките на държавите членки представляват първият критерий, използван за дефинирането на териториални единици.

Ниво	Минимум	Максимум
NUTS 1	3 милиона	7 милиона
NUTS 2	800 000	3 милиона
NUTS 3	150 000	800 000

Nomenclature of Territorial Units for Statistics –NUTS

В ЕС има 97 региона NUTS 1, 271 – NUTS 2 и 1303 NUTS 3.

В България има 2 NUTS 1 (Северна и източна България и Югозападна и южна централна България), 6 NUTS 2 и 28 NUTS (3), това са областите.

Всеки NUTS си има номер. Например Северен централен регион е BG32, Област София (столица) – BG411.

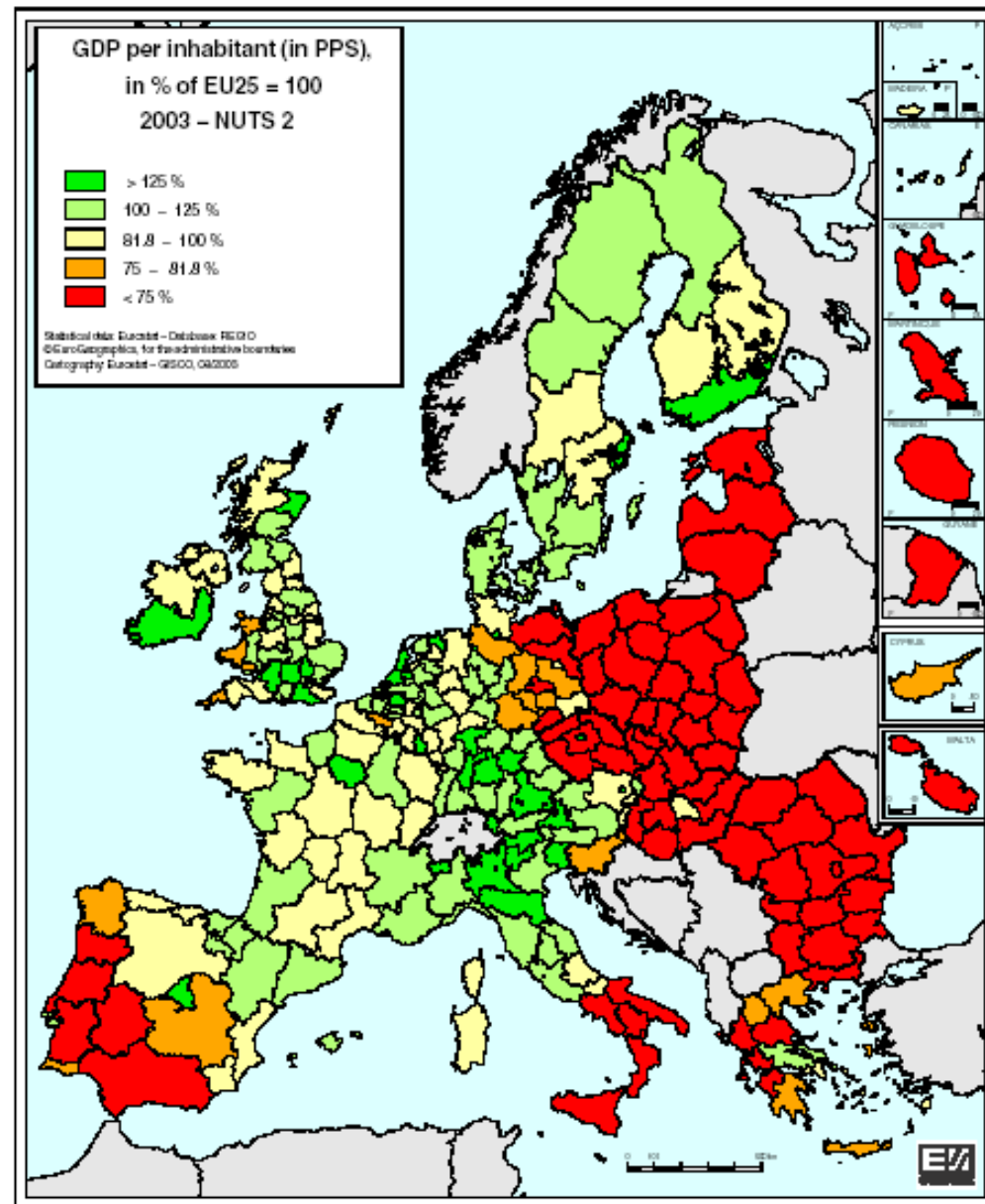
Смяната на регионалната структура на държавите-членки става със съгласието на Европейската комисия.

БВП на човек от населението в регионите (NUTS 2) на ЕС (27) се колебае между около 4 500 евро в североизточна Румъния и северозападна България и около 60 000 евро в района на вътрешен Лондон. Следват Брюксел с около 52 000, Люксембург с около 51 000 и Хамбург с около 40 000 евро. Средното равнище за ЕС (100%) е около 22 000 евро.

В най-бедните региони нивото е около 20% от средното, а в най-богатия (Вътрешен Лондон) – около 240%.

Следователно маржът (декохезионният показател) на регионално равнище е около 12 и е значително по-голям отколкото на национално равнище.

Сред регионите на новите страни-членки има само 2 региона, които са с доход над средния за ЕС - Прага има около 140% и Братиславски край (116%). Няколко други региона се намират в границата между 75% и 100%.

4) Механизъм за свързване на Европа

А) Транспорт

През финансова рамка 2014-2020 г. за 9-те приоритетни транспортни коридора са предвидени 31,7 млрд. евро от бюджета на ЕС.

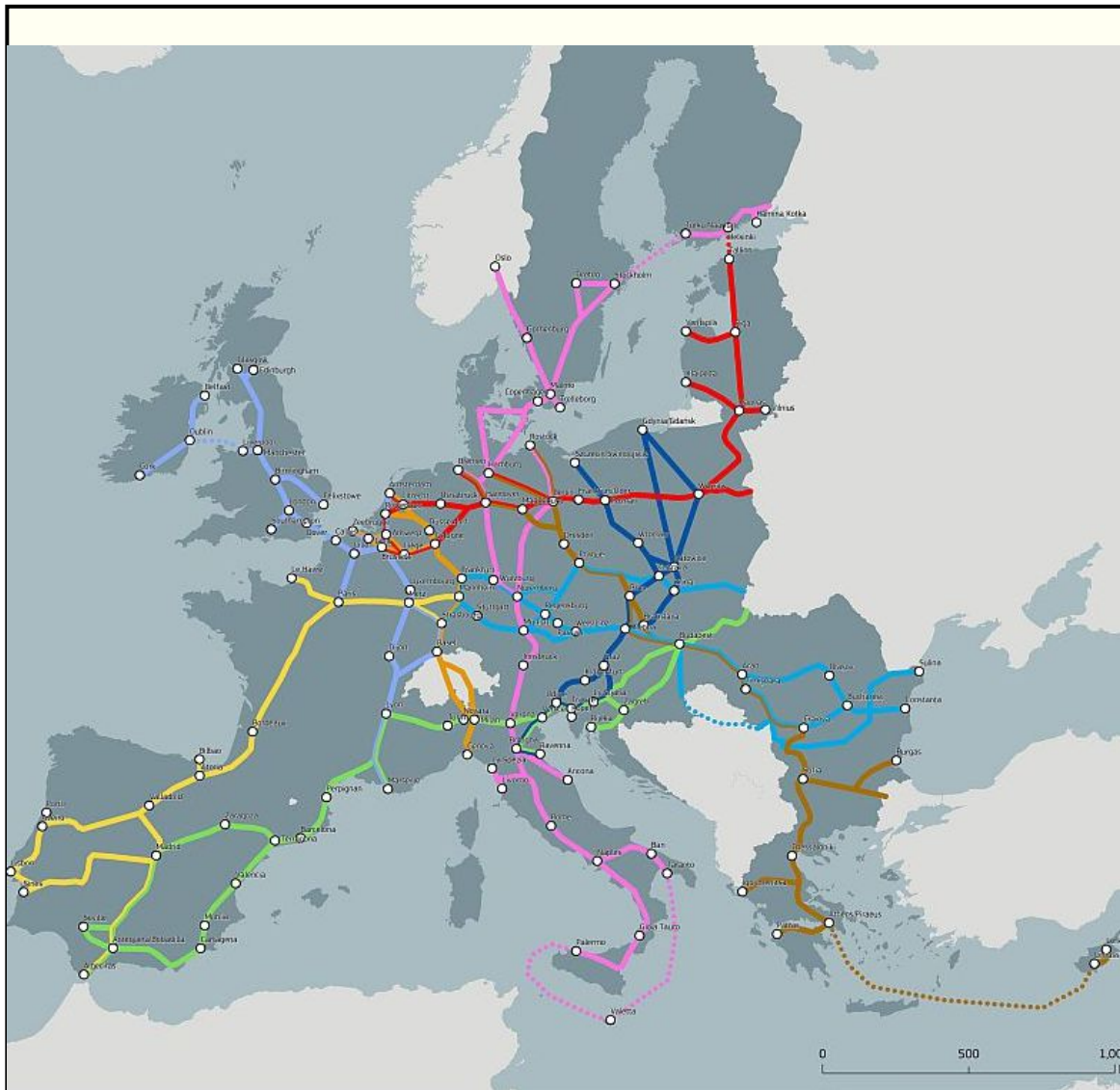
От тях 10 млрд. са предназначени за икономически изостаналите държави-членки (БВП на човек от населението под 90% от средното за ЕС). Останалите 21,7 млрд. се разпределят в зависимост от ефикасността на проектите, като предимство имат проектите с иновативна насоченост, използващи нови и „чисти“ технологии.

Това предполага, че значителна част от тези средства ще се съсредоточи в икономически и технологично високоразвитата част на Съюза, както се вижда и от фигурата на следващия слайд.

За България значение имат Коридор D – Ориент – Източно Средиземноморие и Коридор I Рейн – Дунав

Б) Енергетика

За подкрепа на проекти от общ интерес на държавите-членки в областта на енергийната инфраструктура през финансова рамка 2014-2020 г. са предвидени **9,1 млрд.** евро от бюджета на ЕС. Основната цел на инвестициите е да се завърши изграждането на единния европейски енергиен пазар при електроенергията и природния газ.

9-те коридора са оцветени както следва: А. Балтийско - Адриатически (Baltic – Adriatic) – тъмно синьо; В. Северно море – Балтийско море (North Sea – Baltic) – червено; С. Средиземноморски (Mediterranean) – зелено; **D. Ориент – Източно Средиземноморие (Orient/East-Med) – тъмно кафяво**; Е. Скандинавско - Средиземноморски (Scandinavian – Mediterranean) – лилаво; F. Рейн – Алпите (Rhine – Alpine) – светло кафяво; G. Атлантически (Atlantic) – жълто; H. Северно море – Средиземно море (North Sea – Mediterranean Sea) - .светло синьо; **I. Рейн – Дунав (Rhine – Danube) – синьо**

	Съвместен проект	Участващи страни
1	Офшорна електропреносна мрежа на северните морета (Northern Seas offshore grid)	Белгия, Великобритания, Германия, Дания, Ирландия, Норвегия, Франция, Холандия
2	Север-Юг връзки между електропреносните системи в Западна Европа (North-South electricity interconnections in Western Europe)	Австрия, Белгия, Великобритания, Германия, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Португалия, Франция, Холандия, Швейцария
3	Север-Юг връзки между електропреносните системи в Централна и Югоизточна Европа (North-South electricity interconnections in Central Eastern and South Eastern Europe)	Австрия, Босна и Херцеговина, България, Германия, Гърция, Израел, Италия, Кипър, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Унгария, Хърватия, Черна Гора, Чехия
4	План за изграждане на връзки в рамките на Балтийския енергиен пазар (Baltic Energy Market Interconnection Plan)	Германия, Дания, Естония, Латвия, Литва, Полша, Швеция
5	Север-Юг газови връзки в Западна Европа (North-South gas interconnections in Western Europe)	Австрия, Алжир, Белгия, Великобритания, Германия, Ирландия, Испания, Италия, Люксембург, Малта, Португалия, Франция, Холандия

6	Север-Юг газови връзки в Централна и Югоизточна Европа (North-South gas interconnections in Central Eastern and South Eastern Europe)	Австрия, Албания, България, Гърция, Италия, Полша, Румъния, Словакия, Словения, Сърбия, Турция, Унгария, Хърватия, Черна Гора, Чехия
7	Южен газов коридор (Southern Gas Corridor)	Австрия, Азербайджан, Албания, България, Грузия, Гърция, Италия, Кипър, Румъния, Туркменистан, Турция, Унгария
8	План за газови връзки на балтийския енергиен пазар (Baltic Energy Market Interconnection Plan in gas)	Германия, Дания, Естония, Латвия, Литва, Полша, Финландия, Швеция,
9	Нефтопреносни връзки в Централна Източна Европа (Oil Supply Connections in Central Eastern Europe)	Австрия, Германия, Италия, Полша, Словакия, Украйна, Унгария, Хърватия, Чехия
10	Изграждане на малки интелигентни електропреносни мрежи (Smart Grids Deployment)	Великобритания, Италия, Ирландия, Франция

В) Телекомуникации

Механизмът за свързване на Европа предвижда почти 9,2 млрд. евро в подкрепа на проекти за създаване на скоростни и високоскоростни широколентови мрежи и общоевропейски цифрови услуги. За реализацията на тези проекти се очаква да се наберат допълнително най-малко 40 млрд. евро от други частни и публични източници.

Задачата е да се изпълни поставената в „Европа 2020“ цел да се осигури на всички домакинства на Съюза до 2020 г. широколентов достъп със скорост най-малко 30 Mbps, като поне 50 % от домакинствата разполагат с достъп до интернет със скорост над 100 Mbps.

По отношение на цифровите услуги средствата ще се използват за изграждане на необходимата инфраструктура за въвеждане на електронна идентификация, електронно възлагане на обществени поръчки, електронни записи в здравеопазването, за развитие на европейската цифрова библиотека, за електронно правосъдие и предоставяне на електронни митнически услуги.